

Valstybinio audito ataskaitos santrauka

NEKILNOJAMOJO TURTO VALDYMAS,
TERITORIJŲ PRIEŽIŪRAI SKIRTOS
TECHNIKOS NAUDOJIMAS
VALSTYBINIUOSE PARKUOSE IR
REZERVATUOSE

2015 m. kovo 10 d. Nr. VA-P-20-4-4

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

SANTRUMPOS

VSTT – Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos

Valstybiniai parkai – nacionaliniai ir regioniniai parkai

Direkcijos – valstybinių parkų ir rezervatų direkcijos

SANTRAUKA

Lietuvoje 31 valstybinio parko ir 3 rezervatų direkcijos, pavaldžios VSTT, pagal kompetenciją vykdo kraštovaizdžio kompleksų ir objektų (vertybių) apsaugą, organizuoja nuolatinę jų priežiūrą ir tvarkymą, skatina pažintinį turizmą ir racionalų gamtinių išteklių naudojimą, vykdo kitas joms pavestas funkcijas. Direkcijų savininkė yra valstybė, o savininko teises ir pareigas įgyvendina VSTT.

Valstybinių parkų ir rezervatų direkcijos:

- patikėjimo teise valdo 382 pastatus (ir patalpas juose) ir statinius, kurių bendras plotas – 65 580,2 m², o likutinė vertė – 57 039,5 tūkst. Lt;
- prižiūri 1 222,9 tūkst. ha teritoriją, o nuosavybės ir patikėjimo teise, panaudos būdu ir pagal nuomos sutartis, sudarytas su žemės savininkais, valdo arba naudoja 243,6 ha žemės;
- turi 139 automobilius, kuriuos daugiausia naudoja vykdyti administracines funkcijas, ir 33 traktorius, naudojamus tvarkyti ir prižiūrėti teritorijas.

Vadovaudamosi direkcijų nuostatais, valstybės patikėtą turtą jos turi naudoti savo funkcijoms įgyvendinti: organizuodamos valstybinių parkų ir rezervatų gamtos mokslinius tyrimus ir stebėjimus, kaupdamos informaciją apie jų gamtinės aplinkos komponentų būklę ir kaitą, vykdydamos ekologinį švietimą, sudarydamos sąlygas parkuose plėtoti rekreacinę veiklą, pažintinį ir kaimo turizmą, trumpalaikį poilsiavimą tam skirtose vietose.

Siekiant, kad pastatai ir statiniai, žemė ir technika būtų valdomi ir naudojami efektyviai, direkcijos turi disponuoti išsamia informacija apie valdomo ir naudojamo turto būklę, atlikti turto poreikio analizes ir šios informacijos pagrindu priimti sprendimus, susijusius su turto valdymu; jos turi naudoti pastatus ir statinius bei techniką direkcijų funkcijoms vykdyti, valstybinių parkų ir rezervatų teritorijoms prižiūrėti.

Audito tikslas – įvertinti, ar valstybinių parkų ir rezervatų direkcijos efektyviai naudoja pastatus, statinius, žemės sklypus, valstybinių parkų ir rezervatų teritorijų priežiūrai skirtą techniką:

- ar efektyviai naudojami valstybinių parkų ir rezervatų direkcijų valdomi pastatai ir statiniai;
- ar valstybinių parkų ir rezervatų žemė naudojama tinkamai;
- ar efektyviai naudojama technika, skirta prižiūrėti valstybinius parkus ir rezervatus.

Audito subjektu pasirinkta Aplinkos ministerija, kuri formuoja saugomų teritorijų sistemą ir valstybės politiką valstybės administracinių ir kitų negyvenamųjų patalpų bei pastatų naudojimo srityse ir organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą.

Audito procedūros buvo atliktos: VSTT, įgyvendinančioje valstybinių parkų ir rezervatų direkcijų savininko teises ir pareigas, ir valstybinių parkų ir rezervatų direkcijose, formuojančiose veiklos kryptis, atsakančiose už kraštovaizdžio kompleksų ir objektų (vertybių) apsaugą, organizuojančiose nuolatinę jų priežiūrą, tvarkymą ir atkūrimą.

Audituojamas laikotarpis – 2013 metai. Pokyčių ir tendencijų analizei panaudoti 2010–2012 ir 2014 m. duomenys.

Įvertinę audito metu surinktus įrodymus, pateikiame valstybinio audito išvadas ir rekomendacijas.

IŠVADOS

1. Valstybinių parkų ir rezervatų direktijų dalis pastatų ir patalpų valdomi, naudojami ir prižiūrimi nepakankamai efektyviai, nes:
 - 1.1. direktijos nenaudoja apie 24 proc. visų pastatų ir patalpų savo funkcijoms vykdyti, nes dalis valdomų pastatų yra blogos būklės, pastatyti atokiose vietose, per dideli. Nenaudojamų pastatų ir patalpų būklė nuolat prastėja, likutinė vertė mažėja ir ateityje gali reikėti daugiau lėšų jiems atnaujinti (1.1 poskyris);
 - 1.2. dauguma nacionalinių parkų direktijų neatlieka valdomų pastatų poreikio analizės, todėl nežino, koks yra pastatų poreikis pavestoms funkcijoms vykdyti (1.2 poskyris);
 - 1.3. lėšų poreikį pastatų išlaikymui direktijos įpareigotos planuoti pagal praėjusiais metais skirtas ir panaudotas lėšas, todėl skiriamų lėšų nepakanka visų pastatų priežiūrai, išlaikymui ar rekonstrukcijai (1.2 poskyris);
 - 1.4. direktijos 2010–2014 m. dalį pastatų perdavė kitoms institucijoms, likvidavo ar rekonstravo, tačiau valstybiniuose parkuose ir rezervatuose nenaudojamų pastatų problema vis dar yra, nes direktijos nepriėmė sprendimų dėl 43 nenaudojamų pastatų tolimesnio naudojimo, perdavimo ar likvidavimo, ir nepripažino jų nereikalingais ar netinkamais (negalimais) naudoti, neparengė pastatų ar patalpų perdavimo dokumentų, todėl savivaldybės ir kitos valstybinės institucijos negali perimti direktijoms nereikalingų ir nenaudojamų pastatų (1.3 poskyris);
 - 1.5. trijų nacionalinių parkų direktijų ar ankstesnių pastatų valdytojų sudarytose pastatų ar patalpų nuomos ar panaudos sutartyse nebuvo numatyti galiojimo terminai, pastatų atnaujinimo galimybės, nenumatytos sutarčių keitimo sąlygos. Sutartys neatitinka šiuo metu galiojančių teisės aktų reikalavimų, jos turėtų būti peržiūretos, bet jas pakeisti ar nutraukti galima tik abipusiu susitarimu arba teismo sprendimu. Šis procesas užtrunka ilgai, todėl direktijos negali valdyti šių pastatų ar patalpų (1.4 poskyris).
2. Pagal Žemės įstatymo reikalavimus žemės savininkai ar naudotojai turi įgyvendinti aplinkos apsaugos priemones, o direktijos pagal Saugomų teritorijų įstatymą, turėtų vykdyti teritorijų priežiūrą. Valstybinių parkų ir rezervatų direktijos, naudodamos biudžeto lėšas, tvarko apie 10 kartų didesnę žemės plotą nei valdo, t. y. tvarko kitiems subjektams priklausančią žemę, neturėdamos žemės nuomos ar panaudos sutarčių ar kitų dokumentų (2.1 poskyris).
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybė sprendimus dėl 14 263,3 ha valstybinės žemės suteikimo direktijoms nuolatiniam naudojimui priėmė 1991–1998 m., bet iki 2014 m. pabaigos, 2 nacionalinių parkų ir 1 rezervato direktija dėl lėšų trūkumo neatliko visos paskirtos valstybinės žemės kadastrinių matavimų ir neįregistravo jos Nekilnojamojo turto registre. Taigi nevykdomas Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 16 straipsnio reikalavimas, o valstybei priklausanti žemė šiuose parkuose ir rezervate nėra tinkamai valdoma (2.2 poskyris).
4. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba valstybinių parkų ir rezervatų priežiūrai centralizuotai nupirko ir perdavė direktijoms 7 mln. Lt vertės techniką, tačiau kai kurios direktijos jos nenaudojo ar naudojo minimaliai, todėl gauta technika naudojama neefektyviai, neišnaudojamos visos jos panaudojimo galimybės (3 skyrius).

REKOMENDACIJOS

Aplinkos ministerijai kartu su Valstybine saugomų teritorijų tarnyba:

1. Siekiant išvengti rizikų, susijusių su įvykdytų saugomų teritorijų priežiūros darbų rezultatų išsaugojimu ar su kliūtimis naudoti sukurtą saugomų teritorijų infrastruktūrą, parengti ir patvirtinti tvarką (ar rekomendacijas), kokiais atvejais ir kokiais dokumentais saugomų teritorijų direkcijos turėtų sureguliuoti privačios žemės naudojimo teisinius santykius su šios žemės savininkais ar valdytojais (2 išvada).

Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai kartu su valstybinių parkų ir rezervatų direkcijomis:

2. Siekiant, kad valstybinių parkų ir rezervatų direkcijų pastatai būtų naudojami racionaliai, t. y. visų turimų pastatų skaičius ir plotas atitiktų reikalingą direkcijų funkcijoms vykdyti, būtų palaikomos tinkamos pastatų eksploatavimo savybės, rekomenduojame:
 - 2.1. įvertinti direkcijų funkcijoms vykdyti reikalingų pastatų poreikį, atsižvelgiant į priežiūrimų ir tvarkomų teritorijų plotą, lankytojų ir darbuotojų skaičių, pastatų priežiūros, išlaikymo, atnaujinimo, rekonstrukcijos galimybes (1.2 ir 1.3 išvados);
 - 2.2. atlikus pastatų poreikio analizę, priimti sprendimus dėl visų direkcijų veikloje nenaudojamų ir nereikalingų pastatų perdavimo VĮ Turto bankui ir / ar kitoms institucijoms arba jų likvidavimo (1.1 ir 1.4 išvados).
3. Siekiant, kad valstybinių parkų ir rezervatų direkcijų technika teritorijų tvarkymui būtų efektyviau naudojama, numatyti priemones, gerinančias direkcijų technikos panaudojimą (4 išvada).
4. Siekiant, kad valstybinių parkų ir rezervatų direkcijos galėtų valdyti ir naudotis valstybei nuosavybės teise priklausančia žeme, atlikti Čepelių, Kamanų, Viešvilės valstybinių ir Žuvinto biosferos rezervatų valstybei nuosavybės teise priklausančios žemės kadastrinius matavimus ir teisinę registraciją (3 išvada).

Valstybinių parkų ir rezervatų direkcijoms:

5. Siekiant išvengti valstybės turto ar lėšų praradimo, peržiūrėti anksčiau sudarytas nuomos ir panaudos sutartis ir inicijuoti valstybinių parkų ir rezervatų direkcijoms nereikalingų pastatų ar patalpų nuomos ir panaudos sutarčių pakeitimus (1.5 išvada).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti šios ataskaitos 6 priede „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“.